

Stratégia podpory rozvoja dobrovoľníctva obce Slovenské Nové Mesto, konkrétne časť rómskej komunity Karlov Dvor

Príprava: Mgr. Miroslava Langerová, PhD.

Obdobie stratégie: 2022– 2026

V Košiciach, 1.09. 2021

OBSAH

Úvod

1. Vymedzenie základných pojmov
2. Analytická časť
3. Stratégia podpory rozvoja dobrovoľníctva

Záver

Úvod

Dobrovoľníctvo je spoločenský fenomén. V Košickom kraji o to významnejší, že Košice boli v roku 2019 Európskym hlavným mestom dobrovoľníctva. Práve z pozície kraja, ktorom v nedávnej minulosti rezonoval titul v tejto téme, je možnosť tvorby stratégií a naklonenie si pozitívnej spätnej väzby, či tvorby verejných politík o to vhodnejšia a reálnejšia.

Dobrovoľníctvo sa dotýka celej našej spoločnosti. Mladým ľuďom dodáva potrebnú prax, skúsenosti, či zručnosti. Ľuďom v zrelom veku dodáva potrebný pocit zadosťučinenia, keď samotný pracovný proces neprináša naplnenie, seniorom dodáva pocit vážnosti a dôležitosti, či užitočnosti.

Dobrovoľníctvo sa okrem rôznych cieľových skupín nachádza aj v rôznych sférach. Samotné krajské mesto Košice sú dennodenne svedkom dobrovoľníctva v environmentálnej, sociálnej, kultúrnej, či športovej oblasti.

Karlov Dvor je lokalita, časť obce Slovenské Nové mesto, kde žije iba rómska komunita. Pomáhať sme jej začali už pred štyrmi rokmi rôznymi zbierkami a často to prerástlo aj vďaka projektu „Od BBS po KREDO“ do pravidelných aktivít počas roka a do nádherných pobytových aktivít počas letných prázdnin. Dokonca v auguste 2021 sa nám vďaka rómskym dobrovoľníkom podarilo zorganizovať prvý detský rozprávkový festival na Tokaji, ktorý podľa odhadov pracovníkov obcí navštívilo za deň viac ako 5 000 návštevníkov.

Rómski dobrovoľníci ukazujú Tokaj v inom jeho svetle. Že tu nie je treba chodiť iba ak človek chce piť víno, ale že sa tu dá chodiť aj za dovolenkou a relaxom. Ide totiž o najčistejšiu oblasť Košického kraja, ktorá odjakživa slúžila iba pre poľnohospodárstvo a nikdy tu nebol žiaden priemysel, čo znamená, že je tu čistá pôda, vzduch aj voda. Ľudia však o tomto vedia veľmi málo a nechodia tu dovolenkovat'. My s rómskymi dobrovoľníkmi sme v posledných dvoch rokoch robili všetko preto, aby sme vybudovali infraštruktúru atrakcií a aby sa dostal Tokaj do povedomia ako destinácia pre rodinnú dovolenku.

O tom, že podpora dobrovoľníctva je reálna na celom Slovensku, svedčia aj tieto fakty:

- V roku 2011 bol prijatý zákon NR SR č. 406/2011 Z.z. o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Vláda SR vo svojom programovom vyhlásení v roku 2012 uviedla zámer podporovať rozvoj dobrovoľníctva.
- V roku 2013 bol v nadväznosti na Uznesenie vlády SR č. 68, bod C.15 navrhnutý Program podpory dobrovoľníctva a dobrovoľníckych centier
- V uznesení vlády sú definované nasledujúce oblasti podpory rozvoja dobrovoľníctva na Slovensku:
  1. Dobrovoľníctvo ako súčasť celoživotného vzdelávania
  2. Podpora inkluzívneho dobrovoľníctva
  3. Jednotný záchranný systém postavený na spolupráci profesionálov a dobrovoľníkov
  4. Výskum dobrovoľníctva
  5. Infraštruktúra dobrovoľníctva
  6. Propagácia a osвета v oblasti dobrovoľníctva

Jasným trendom v dobrovoľníctve, ktorý predpovedajú viacerí odborníci, je nejednoznačnosť dobrovoľníctva a jeho vlastné definície v rôznych oblastiach sveta. Znamená to, že dobrovoľníctvo sa podľa mentality, štruktúry obyvateľstva či aktivít vykonávaných na danom území, môže vnímať odlišne. Aj z toho dôvodu je potrebné vytvorenie stratégie, aby sme v tejto oblasti udržali aktivity, ktoré sme v predchádzajúcom období začali.

1. Vymedzenie základných pojmov

Teoretickejšia časť stratégie nie je zbytočne rozsiahla, definuje iba najzákladnejšie pojmy, ktoré sa týkajú oblasti environmentálneho a sociálneho dobrovoľníctva. Je potrebná z toho dôvodu, aby sme v praktickej časti stratégie jednotne chápali pojmy súvisiace s dobrovoľníctvom a environmentálnou oblasťou.

Za **dobrovoľníctvo** sa vo všeobecnosti považuje neplatená, uvedomelá činnosť, ktorá je vykonávaná z vlastnej vôle, v prospech druhých ľudí, zvierat, v prospech životného prostredia, alebo svojej komunity.

Dobrovoľník je človek, ktorý bez nároku na finančnú odmenu venuje svoj čas, svoje schopnosti, vedomosti, energiu v prospech iných ľudí alebo spoločnosti.

Neformálne dobrovoľníctvo je neplatená pomoc jednotlivca susedom, kamarátom, obci, prírode. Je vykonávaná spontánne, často aj ako voľno časová aktivita. Zvyčajne má vzájomne prospešný charakter. Ide však iba o individuálne aktivity, ktoré nie sú nijak formálne zastrešené.

Formálne dobrovoľníctvo je naproti tomu organizovaná neplatená práca prostredníctvom skupín, klubov, organizácií, ale aj orgánov samosprávy v prospech ostatných ľudí či spoločnosti. Ide jednorázové, ale aj pravidelne sa opakujúce aktivity, či podujatia, ktoré majú svojho organizátora.

Dobrovoľnícky program je označením pre komplex aktivít zameraných na riadenie dobrovoľníkov v konkrétnej organizácii, firme, komunite, či samospráve. Pozostáva najmä z týchto etáp:

- Zistenie potrieb v danej problematike, v ktorej sa dobrovoľnícky program ide realizovať.
- príprava programu na základe reálnych potrieb,
- nábor dobrovoľníkov,
- pohovor s dobrovoľníkom,
- príprava dobrovoľníka,
- vlastná dobrovoľnícka činnosť,

- hodnotenie programu.

Environmentálne aktivity sú také, ktoré dbajú na životné prostredie a jeho udržiavanie, či zlepšovanie podmienok životného prostredia: pôdy, vody, živočíchov, rastlín, či odstraňovanie odpadu a revitalizácia území.

Environmentálna výchova je výchova k sebavedomému a zdravého vzťahu žiaka k prírode a životnému prostrediu. Prostredníctvom formálnych aj neformálnych metód vzdelávania má za cieľ vychovať takých jedincov, ktorí sa správajú k životnému prostrediu zodpovedne, snažia sa o jeho udržateľnosť a rozvoj.

Výchova k dobrovoľníctvu je forma vzdelávania, pri ktorej je možné praktickými ukážkami dobrovoľníckych činností ukázať žiakom dobrovoľníctvo a jeho oblasti, pričom sa v budúcnosti môžu sami rozhodnúť, či sa dobrovoľníctvu budú venovať.

Štátny vzdelávací program je súbor predmetov a počtov povinne odučených hodín v danom predmete pre každý ročník základnej a strednej školy počas školského roka. Tento program je nemenný a rozsah týchto hodín v jednotlivých predmetoch si nesmie škola znižovať.

✓ **Školský vzdelávací program** súbor hodín v každom ročníku, ktorý si môže škola sama určiť, tým sa jednotlivé triedy v súčasnosti členia na počítačové, prírodovedné, matematické, športové a podobne. Každý ročník má určený rozsah hodín, ktoré je povinný zaplniť vyučovaním (nie je možné, aby ich nezaplnil), avšak je na rozhodnutí vedenia jednotlivej základnej školy, akými predmetmi doplní tento stav voliteľných hodín.

Sociálne dobrovoľníctvo je súborom tých dobrovoľníckych aktivít, ktoré sú upriamované priamo na ľudí, teda klientov, či poberateľov benefitov z práce dobrovoľníka. Môže ísť o dobrovoľníctvo v rôznych sociálnych zariadeniach, školách, ale taktiež aj terénne dobrovoľníctvo, či komunitné dobrovoľníctvo.

Seniorské dobrovoľníctvo je typ dobrovoľníctva, ktoré je realizované seniormi, teda ľuďmi nad 60 rokov veku. Môže ísť z ich strany o akýkoľvek druh aktivity, ktorou pomáhajú mestskej časti, organizáciám, školám, či iným inštitúciám nachádzajúcim sa v mestskej časti.

Vykonávať sa môže individuálne, alebo aj skupinovú formou v rámci organizovaných aktivít klubov dôchodcov.

2. Analytická časť

V tejto časti by sme chceli stručne zhrnúť výskum, ktorý sa v roku 2015 a v roku 2020 vykonával v celom Košickom kraji ako podnet na tvorbu stratégie podpory rozvoja dobrovoľníctva v celom Košickom kraji. Snáď najdôležitejšie je podotknúť:

- Formálnemu dobrovoľníctvu sa venujú najmä ľudia v meste a neformálnemu aj ľudia na vidieku.¹
- Do dobrovoľníctva sa viac ako z 50 % zapájajú najmä pracujúci ľudia, omnoho menej študenti a seniori.
- Najčastejší dôvod, prečo ľudia sú dobrovoľníci je fakt, že im to dáva pocit, že nie sú sebeckí.
- Za najväčšie bariéry dobrovoľníctva ľudia považujú dva aspekty a to nedostatok času a to, že ich nikto neoslovil s prosbou o pomoc.²

Záverom z tohto krajského výskumu z roku 2015 a v roku 2020 je:

„Do dobrovoľníckej práce, či už v rámci formálneho alebo neformálneho dobrovoľníctva bolo v roku 2015 posledných 12-tich mesiacoch zapojených 40,98% obyvateľov Košického kraja vo veku nad 15 rokov a v roku 2020 už tento počet stúpol na 67 %

U formálneho aj neformálneho dobrovoľníctva prevláda dlhodobejšie a pravidelnejšie angažovanie sa. Inak povedané, kto sa raz zapojí do dobrovoľníctva, dobrovoľníkom zostáva a vykonáva ho pravidelne. Vypovedá o tom aj veľmi nízky počet obyvateľov Košického kraja, ktorí prekážku v dobrovoľníctve „predchádzajúca zlá skúsenosť s dobrovoľníckou prácou“ zaradili na posledné miesta v rámci bariér dobrovoľníctva.“

---

¹ Fakt, že formálnemu dobrovoľníctvu sa viac venujú ľudia v meste, je jedným z pilierov, prečo potrebujeme stratégiu dobrovoľníctva. Chceme, aby naši obyvatelia nadobudli oprávnení pocit, že nám spoločne záleží na tom, aby formálne dobrovoľníctvo dostalo svoju hodnotu a aby vedeli obyvatelia, že si ich ako dobrovoľníkov všímame, vážime a počítame s nimi pri spoločnej starostlivosti o veci verejné.

² Práve na túto najväčšiu bariéru chce stratégia nadviazať a nájsť spôsob, aby mali obyvatelia mesta jednoznačne pocit, že ich o pomoc žiadame, že adresne o nich vieme a sme im vďační za každú pomoc. Chceme sa vyhnúť iba anonymným letákom, ale skôr osobnému kontaktu. Aby bolo zrejmé, že spolu s vedením mestskej časti si obyvatelia budujú svoje prostredie, vzťahy, komunitu.

K tomuto záveru môžeme doplniť iba toľko, že úroveň formálneho dobrovoľníctva sa za pár rokov výrazne zvýšila. Svedčí o tom aj fakt, že Košice mali titul Európskeho hlavného mesta dobrovoľníctva a teda ich kandidatúra bola úspešná.

V rámci východiskovej pozície obce Slovenské Nové Mesto, môžeme v tejto časti stratégie uviesť:

- Obec nepripravuje dobrovoľnícke programy pre rómske komunity
- Tokajská vinná cesta, združenie 35 subjektov na Tokaji mali vytvorenú prvú stratégiu dobrovoľníctva v Košickom kraji, čiže tradícia dobrovoľníctva je tu veľmi silno zakorenená.
- V Čerhove máme ako dobrovoľníci zázemie aj s ubytovacím zariadením, čo je ideálne na to, že každý rok už posledné tri roky tu sme celé leto a intenzívne pracujeme na doučovaní detí, letných školách pre detí a najmä na programe KREDO a teda rozvíjame Tokajskú oblasť s rómskymi dobrovoľníkmi. Počas projektu od bbs ku kredo sa nám podarilo: atrakcie pri vyhliadkovej veži, nová rekreačná oblasť s jazierkom a zázemím na oddych v Malej Trni, nové jazierko vo Veľkej Trni, revitalizácia prístreškov na cyklistických trasách, vybudovaná rozprávková lúka, vybudovaný a zrevitalizovaný rozprávkový les, vytvorený rozprávkový festival.
- Rómovia sa tešia každej našej aktivite a každý mesiac nám pomáhajú s distribúciou zbierky šatstva, ktoré im nosíme.
- Obec má aj komunitné centrum, s ktorým aktivity kooperujeme.
- Problémom v úplne dokonalom rozvoji celej komunity je občas jazyková bariéra, že občas nemáme možnosť maďarsky hovoriaceho koordinátora a nie všetky rodiny z Karlovho dvora vedia slovenský jazyk.

Na to, aby sa tento systém podarilo udržať a cieľ stratégie naplniť, je potrebné, aby boli prepojené priame aktivity v teréne, s vhodným marketingom, spoluprácou so školami, firmami a organizáciami a vzdelávaním všetkých zainteresovaných partnerov. V súčasnosti nie je potrebné vytvárať nové aktivity, ale udržať nastavené tempo, zbierky, doučovanie, revitalizácia nových atrakcií a pomoc pri realizácii detského letného festivalu. Máme dojem, že už týmito dobrovoľníkmi vo veľkej miere prispievajú k rozvoju celej Tokajskej oblasti. .

3. STRATÉGIA PODPORY ROZVOJA DOBROVOĽNÍCTVA NA ÚZEMÍ OBCE SLOVENSKE NOVÉ MESTO, ČASŤ KARLOV DVOR

Cieľom stratégie je navrhnuť systém podpory rozvoja dobrovoľníctva v obci Ochtiná v rokoch 2022 do 2026, teda na najbližších päť rokov s dôrazom na reálnu východiskovú situáciu.

Systém, ktorý na najbližších päť rokov navrhujeme, reflektuje aktuálny stav v oblasti dobrovoľníctva v obci.

- Vychovať obyvateľov obce, aby si po lokalitách dokázali na jar zrealizovať revitalizačnú brigádu, kedy by sa spoločné priestranstvá vyčistili od odpadu po zimnom období, natreli by sa ploty, detské preliezky, psie výbehy, odpadkové koše a iné priestranstvá, ktoré potrebujú natrieť. Obec Slovenského nového mesta je vďaka železničnému uzlu jedným z najzákladnejších bodov Tokaja a preto je potrebné, aby táto oblasť vyzerala čisto a reprezentatívne.
- Vychovať základnú a materskú školu, ktoré sa nachádzajú na území obce, aby sa v rámci školského vzdelávacieho systému venovali environmentálnej výchove a prakticky toto vyučovanie realizovali aj v uliciach obce. Je dôležité, aby rodičia žiakov prispievali a boli vedení k čistote v obci a na školských pozemkoch. Ide prevažne o rómskych rodičov a bolo by vhodné ich aj počas letných prázdnin motivovať do aktivít, pričom by tieto aktivity realizovali za teplú stravu ako dobrovoľníci.
- Podporovať deti zo základnej školy, aby sami kreatívne vymýšľali, čo všetko by sa im ešte páčilo mať v rozprávkovom lese. .
- Vytvoriť so seniormi systém seniorského dobrovoľníctva, ktoré by bolo založené najmä na komunitných aktivitách v prostredí ich domovov.

Záver

Táto stratégia má za hlavný cieľ najmä na roky 2022 až 2026 stanoviť, že sa pravidelne v obci budú organizovať dobrovoľnícke podujatia a bude sa podporovať komunitné dobrovoľníctvo, seniorské dobrovoľníctvo a dobrovoľníctvo marginalizovaných skupín.

Karlov dvor je časť obce schúlená medzi vinicami a vychováva skvelé osobnosti a úžasných ľudí s rómskou energiou, ktorí ukazujú, že Rómovia vôbec nie sú pre svoje okolie príťažou, ak človek ich dokáže integrovať a vnímať ako seberovných.

„Projekt „Od BBS po KREDO“ je podporený z programu ACF Slovakia, ktorý je financovaný z Finančného mechanizmu EHP 2014-2021. Správcom programu je Nadácia Ekopolis v partnerstve s Nadáciou otvorenej spoločnosti Bratislava a Karpatskou nadáciou“.